

Bendrosios praktikos slaugos studentų pasirengimas teikti pirmąją medicinos pagalbą

Virginija Gutienė

Kauno kolegija

Rasa Juozapavičienė

Kauno kolegija

Aušra Freimanienė

Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijų centras

Kauno kolegija

Vaiva Staniūtė

Kauno kolegija

Santrauka. Pirmoji pagalba yra neatidėliotinas veiksnys ūmios būklės arba traumos atveju. Kuo anksčiau nustatoma grėsmė gyvybei ir suteikiama skubi pagalba, tuo didesnė tikimybė sumažinti mirštamumą.

Tyrimo tikslas – atskleisti bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų pasirengimą teikti pirmąją medicinos pagalbą.

Tyrimo metodai. Atlikta literatūros analizė. Pasirinktas kokybinis tyrimo metodas.

Rezultatai. Tyrimu atskleista, kad bendrosios praktikos slaugos studentams trūksta teorinių ir praktinių žinių atlikti pradinį kūdikių ir vaikų gaivinimo veiksmus bei masyvaus kraujavimo stabdymą įvykus traumai. Nustatyta, kad mokymo procese pradinio gaivinimo veiksmų, skirtų suaugusiesiems, buvo praktikuota pakankamai, tačiau dauguma studentų nepasitiki savo žiniomis apie automatinio išorinio defibriliatoriaus naudojimą, nors prireikus įgytus praktinius gebėjimus bandytų panaudoti. Galima teigti, kad dauguma studentų savo žinias įvertina vidutiniškai. Siekiant gero įsivertinimo, trūksta praktinių žinių ir suformuotų įgūdžių.

Išvados. Tyrimo duomenimis bendrosios praktikos slaugytojams per praktinius užsiėmimus labiausiai susiformavo suaugusiųjų pradinio gaivinimo įgūdžiai ir veiksmai užspringimo atveju. Tačiau studentai teigia, kad jiems mažiausiai susiformavo įgūdžių pagalbos teikimo traumų ir ūmių būklių atvejais. Informantų teigimu, mokymosi procese jiems pritrūko teorinių ir praktinių žinių kūdikių ir vaiko pradinio gaivinimo bei kraujavimo stabdymo atvejais. Bendrosios praktikos slaugos studentus teikti pirmąją pagalbą labiausiai motyvuoja profesinė paskata ir vidiniai veiksniai. Teikdami pirmąją medicinos pagalbą, studentai jaučia baimę ir ryžto stoką. Savo žinias po pirmosios medicinos pagalbos studijų dalyko mokymo proceso bendrosios praktikos slaugytojai įsivertina vidutiniškai.

Reikšminiai žodžiai: pirmoji pagalba, pradinis gyvybės palaikymas, žinios, širdies sustojimas, automatinis išorinis defibriliatorius, greitoji medicinos pagalba.

Preparation of the General Practice Nursing students for first aid provision

Abstract. First aid is an immediate focus in the event of the acute condition or trauma. Early identification of life threatening conditions and more urgent help providing reduces the mortality rate.

The aim of the study – to reveal the readiness of the students of the General Nursing Practice study program to provide first aid.

Research methods. Literature analysis was performed. The qualitative research method was chosen.

Results. The study shows that students lack theoretical and practical knowledge to initiate resuscitation procedures to infants and children with trauma and massive bleeding. It was found that the initial resuscitation of adults has been sufficiently practiced in the training process, but most of the students do not trust their knowledge of the AED use. Most of the students rate their knowledge to be average, lacking practical knowledge and skills to achieve a good grade. The study also revealed that most of the students can provide first aid correctly, but only a small percentage of students noted very precise actions.

Conclusions. It is estimated that the students are moderately confident in their knowledge of initial resuscitation and needed actions to prevent choking in adults. However, they lack developed skills in dealing with traumas and acute conditions. According to the students, during the learning process, they lacked theoretical and practical knowledge in the cases of initial resuscitation and bleeding of infants and children. General nursing practice students are most motivated to provide first aid by professional motivation and internal factors. For some students providing first aid is made more difficult by the feeling of confusion and fear. In the end of teaching process of the first aid study subject, the students evaluated their knowledge as average.

Keywords: first aid, basic life support, knowledge, cardiac arrest, AED, ambulance.

Įvadas

Teikiant pirmąją medicinos pagalbą svarbiausi veiksmai yra padėti kitų arba savo sveikatai ir gyvybei, panaudojant turimas medicinos ir (arba) kitokias priemones bei medžiagas, iki nukentėjusiajam (pacientui) bus

pradėta teikti skubioji institucinė medicinos pagalba arba paciento būklė normalizuosis, arba bus konstatuota jo mirtis. Kelių eismo įvykiai ir staigus širdies sustojimas yra vienos iš dažniausių mirties priežasčių [WHO, 2020]. Pradinis gyvybės palaikymas yra gelbėjimo intervencija kaip ikimedicalinė priemonė. Kuo anksčiau nustatoma grėsmė gyvybei ir suteikiama skubi pagalba, tuo mažesnis mirštamumas. Kad būtų tinkamai pasirinkti pirmosios pagalbos veiksmai, būtinos tam tikros žinios, įgūdžiai ir motyvacija tai atlikti [Saquib A. Sh. ir kt. 2019]. Apie 60 proc. staigios mirties atvejų įvyksta namuose, iš jų 80 proc. – matant liudininkams. Dažniausia staigios mirties priežastis yra skilvelių virpėjimas. Moksliniais tyrimais nustatyta, kad, ištikus staigiai mirčiai, pradėjus gaivinti ne vėliau kaip per 4 min., yra didelė širdies veiklos ir kvėpavimo grąžinimo tikimybė, o atlikus defibriliaciją per pirmąsias 4 min. nuo širdies sustojimo, išgyvena 48–74 proc. žmonių. Todėl laiku suteikta pirmoji medicinos pagalba leistų išvengti didelės dalies šių mirčių [Vaitkaitis D., Pranskūnas A. 2017, Olasveengen Th. M. ir kt. 2021]. Tyrimai rodo, kad žmonių ryžtas ir motyvacija suteikti medicininę pagalbą yra gana aukšto lygio, tačiau teorinės žinios apie svarbiausius veiksmus teikiant pirmąją medicinos pagalbą yra nepakankamos siekiant suteikti efektyvią pirmąją medicinos pagalbą [Bakke, H. K. ir kt. 2017; Chandrachud M. V., Acharya Sh. 2019].

Tinkamos žinios ir supratimas apie pradinį gaivinimą yra būtinos bet kuriam sveikatos priežiūros studentui [Ahmad A. ir kt.; Alhakamy N. A. ir kt. 2020]. Todėl bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentai jau per pirmąjį studijų programos kursą susipažįsta su veiksmais, kurie yra skirti padėti nukentėjusiajam. Simuliaciniai veiksmai atliekami tam pritaikytose auditorijose su pacientus vaizduojančiais manekenais. Efektyviai medicininės pagalbai suteikti reikalingos žinios, įgūdžiai ir algoritmų taikymas, kuriuos nuolat reikia prisiminti ir kartoti [Edward C. 2010; Alghamdi Y. A. ir kt. 2019; Mehreen S. ir kt. 2020].

Šio darbo tikslas – atskleisti bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų pasirengimą teikti pirmąją medicinos pagalbą.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Šio empirinio tyrimo tikslams pasiekti pasirinktas kokybinis metodas. Tyrimo duomenų rinkimui taikytas pusiau struktūruotas interviu metodas. Interviu metodas plačiai naudojamas ir pritaikomas siekiant apibrėžti problemą ir patikslinti tyrimo problematiką. Pusiau struktūruotas interviu buvo pasirinktas atskleisti bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų pasirengimą teikti pirmąją medicinos pagalbą. Pusiau struktūruotame interviu naudojamos jau parengtos tyrimo gairės – pateikiami platesni klausimai, kad informantai galėtų laisvai formuluoti sąvokas, apibrėžimus ir pateikti savo požiūrį nagrinėjama tema, kad būtų galimybė rinkti duomenis iš nedidelės respondentų grupės, atskleidžiant tikrovę tiriamųjų požiūriu.

Imties dydis. Siekiant atskleisti bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų pasirengimą teikti pirmąją medicinos pagalbą, tyrimas buvo atliktas 2021 m. spalį–lapkritį. Dėl epidemiologinės situacijos Lietuvoje apklausa buvo organizuojama internetu per „Google Meet“ vaizdo konferenciją. Tiriamųjų grupę sudarė 10 netikimybinis, tikslinis būdu pasirinkti asmenys – IV kurso bendrosios praktikos slaugos studijų studentai, kurie apklausoje dalyvavo savanoriškai. Tyrime dalyvavo 10 bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų – aštuonios moterys ir du vyrai. Asmenų dalyvavimas užtikrintas laikantis anonimiškumo principų. Anonimiškumas buvo užtikrintas kiekvienam informantui priskyrus kodą (1, 2, 3... iki 10), pagal kurį juos buvo galima vėliau identifikuoti. Pokalbis vidutiniškai truko 30–40 minučių.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentai iki pradėdami studijuoti mokėsi pirmosios medicinos pagalbos teikimo veiksmų. Tyrimas atskleidė, kad septyni iš dešimties bendrosios praktikos slaugos studentų turėjo galimybę mokytis pirmosios medicinos pagalbos teikimo veiksmų iki

studijų lankydami pirmosios medicinos pagalbos teikimo kursus prieš įgydami vairuotojo pažymėjimą. Likusieji su pagalbos teikimo veiksmis susipažino mokymosi įstaigose būdami dar mokiniai, vienam studentui teko dalyvauti visuomenės mokymui skirtame renginyje (1 lentelė).

1 lentelė. Bendrosios praktikos slaugos studentų pirminiai šaltiniai apie pirmosios medicinos pagalbos teikimą

Kategorija	N	Patvirtinantys teiginiai
Pirmosios pagalbos kursai vairuotojams	4	„Teko mokytis vairuotojo kursuose pirmos pagalbos, bet ten tik taip supažindino, nieko iš jų neatsiminčiau tikrai“; „Mokiausi prieš teises, bet neužtektinai buvo skirta laiko.“
Paskaitos švietimo įstaigoje	2	„Mokykloje buvo prarastos paskaitos apie pirmą pagalbą, buvo įdomu, bet naudos nedaug.“
Visuomenei skirti mokymai	1	„Miesto šventėje buvo suvažiavusios visos tarnybos, <...> buvo greitoji. Jie rodė ant manekenu, kaip gaivinti. Mokė, ką daryti užspringus pačiam ar kitam.“

Siekiant išsiaiškinti, kokius praktinius veiksmus bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentai atliko per pirmosios medicinos pagalbos mokymosi procesą, informantai teigė, kad dažniausiai atliko pradinio suaugusio žmogaus ir vaiko gaivinimo veiksmus bei veiksmus užspringimo atveju. Ankstyvas pradinis gaivinimas ir automatinio išorinio defibriliatoriaus naudojimas (toliau – AID) klinikinės mirties išiktam pacientui gerokai pagerina išgyvenamumo tikimybę [Vaitkaitis, Pranskūnas 2017]. Tyrimas atskleidė, kad atliktus praktinius gaivinimo veiksmus panaudojant AID įvardijo tik du informantai „...mokėmės naudoti AID.“ Trys informantai atsiminė per mokymo procesą atlikę veiksmus esant stuburo ar galūnių lūžiams, „...atlikome traumas, atvirus ir uždarus lūžius.“ Ūmias būklės sprendę per mokymo procesą įvardijo du informantai, paminėję stabilios šoninės padėties suteikimą, veiksmus esant apsinuodijimams, vabzdžių įgėlimams, traukuliams „...mokėmės, kaip suteikti stabilią padėtį, ūmios būklės prie cukrinio diabeto – hipo- ir hiperglikemines komas, apsinuodijimus, vabzdžių įgėlimus, alergines būklės, anafilaksiją, traukulius“ (2 lentelė).

2 lentelė. Mokymosi procese atlikti pirmosios medicinos pagalbos praktiniai veiksmai

Kategorija	N	Patvirtinantys teiginiai
Pradinis suaugusiojo ir vaiko gaivinimas	6	„Suaugusio žmogaus gaivinimas – paspaudimai, įpūtimai. <...> Vaikų gaivinimas minimaliai.“ „Mes mokinomės gaivinimo – suaugusio žmogaus, vaiko, kūdikio“; „Tikriausiai vienintelės paskaitos, kurias taip gerai prisimenu, viską, kaip reikėtų daryti.“
Veiksmai užspringimo atveju	5	„Mokinomės eigos užspringimo metu, ką reikėtų daryti“; „Prisimenu, kaip rodė atsprindinti su liemene, storą žmogų ar neščią.“
Veiksmai traumų atveju	3	„Mokėmės paprastą gaivinimą, <...> traumos dar buvo – kojų, rankų“; „Atlikome traumas, atvirus ir uždarus lūžius“; „Buvo <...> stuburo lūžiai, kaip elgtis po skendimo.“
Veiksmai ūmių būklių atveju	2	„Mokėmės, kaip suteikti stabilią padėtį, ūmios būklės prie cukrinio diabeto – hipo- ir hiperglikemines komas, apsinuodijimus, vabzdžių įgėlimus, alergines būklės, anafilaksiją, traukulius.“
Automatinio išorinio defibriliatoriaus naudojimas	2	„Mokėmės naudoti AID“; „Per paskaitą vieną kartą naudojome AID.“

Per tyrimą buvo svarbu sužinoti, kokie pirmosios medicinos pagalbos teikimo įgūdžiai susiformavo bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentams per mokymosi procesą. Informantai išsakė, kad šis klausimas privertė juos susimąstyti, kaip jie patys savarankiškai galėtų padėti žmogui esant kritinei situacijai. Tyrimo duomenimis informantai gebėtų atlikti pradinio gaivinimo veiksmus, atlikdami pradinį gaivinimą panaudoti AID: „...galėčiau atlikti pati pirminį gaivinimą, defibriliaciją, jeigu būtų aparatas šalia, suaugusiojo gaivinimą pavyktų atlikti“, padėti užspringimo atveju, esant ūmiai būklei: „...šimtu procentų galėčiau adrenalino panaudoti

anafilaksijos metu“ ir įvykus traumai: „...manau, kad esant reikalui galėčiau susitvarkyti su lūžiais, kraujavimą stabdyti, gaivinti“ (3 lentelė).

3 lentelė. Bendrosios praktikos slaugos studijų studentams mokymosi procese susiformavę pirmosios medicinos pagalbos įgūdžiai

Kategorija	N	Patvirtinantys teiginiai
Pagalbos teikimas pradinio suaugusiojo gaivinimo metu	7	„Su gaivinimu bandyčiau viską pagal algoritmą daryti“; „Galėčiau atlikti pati pirminį gaivinimą, defibriliaciją, jeigu būtų aparatas šalia, suaugusiojo gaivinimą pavyktų atlikti“; „Nors neteko susidurti, bet esu įsitikinusi, kad ir defibriliatorium galėčiau pasinaudoti ir paprastą žmogaus gaivinimą atlikti.“
Pagalbos teikimas esant užspringimui	6	„Priklauso nuo situacijos, bet atrodo gana paprasta būtų padėti užspringimo atveju“; „Galėčiau atgaivinti, <...> galbūt pavyktų sąmoningą užspringimą išgelbėti.“
Pagalbos teikimas esant ūmiai būklei	2	„Šimtu procentų galėčiau adrenalino panaudoti anafilaksijos metu“; „Net ir praktiku metu teko atlikti pirmąją medicinos pagalbą, kai žmogus nualpsta. Todėl esu pasitikinti, kad tinkamai žinau, ką reikia daryti žmogui nualpus.“
Pagalbos teikimas įvykus traumai	1	„Manau, kad esant reikalui galėčiau susitvarkyti su lūžiais, kraujavimą stabdyti, gaivinti.“

Vertinant bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų pirmosios medicinos pagalbos teikimo praktinių įgūdžių susiformavimą per studijų procesą, atskleista, kad studentams trūksta teorinių ir praktinių žinių atlikti pradinius gaivinimo veiksmus kūdikiams ir vaikams „...vaikų gaivinimo veiksmų <...> kaip ir buvo studijose, bet nesu užtikrinta“; „...galbūt ir pavyktų, bet nesu užtikrintas, dar nenaudojau“, įvairių kraujavimų stabdymo metodų, pagalbos teikimo žinių įvykus traumai, „manau, kad traumą patyrusio paciento pagalbos veiksmų pritrūko“ (4 lentelė).

4 lentelė. Bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų trūkstamos teorinės ir praktinės žinios, formuojant praktinius pirmosios medicinos pagalbos įgūdžius

Kategorija	N	Patvirtinantys teiginiai
Pradinio gaivinimo veiksmai kūdikiams ir vaikams	7	„Vaikų gaivinimo veiksmų <...> kaip ir buvo studijose, bet nesu užtikrinta“; „Pradinis gaivinimas suaugusiems yra ir teoriškai, ir praktiškai mokomas, o gaivinimas vaikams ir kūdikiams tik teoriškai aptariami gaivinimo veiksmai. Tai yra per mažai“; „Kaip reiktų gaivinti kūdikį, tikrai neužteko žinių. Vieną kartą tik teko pačiai ant manekeno pabandyti.“
Kraujavimo stabdymo veiksmai	6	„Kraujavimo nepamenu, kad išvis būtų tekę mokytis“; „Kraujavimo temas labai greit praėjome, jokių praktinių veiksmų“; „Prisimenu, kad mokėmės tik bintuoti, lizdelį daryti“; „Dabar visi kalba apie turniketų <...> neteko jo net pačiupinėti, jeigu būtų kokia nutraukta koja, tai net nežinočiau, ką ir daryti“; „<...> manęs tai nemokė, kaip uždėti spaudžiamą tvarstį“; „Iki dabar nežinau, kada ir kaip naudoti turniketą, o juk net vairuotojams to reikia“; „Apie žaizdas tai kalbėjo daug, mokė, bet ką daryti, pvz., kai masinių traumų metu įvyksta sproginimas ir žmogus išsitaško gabalais, kraujo daug, tai ir nežinočiau, nuo ko pradėti ir ką daryti“; „Iš žaizdų priežiūros tai nežinočiau, ką daryti su šautinės žaizdos kraujavimu, apie tai nekalbėjome...“
Traumą patyrusio paciento pagalbos teikimo veiksmai	5	„Manau, kad traumą patyrusio paciento pagalbos veiksmų pritrūko“; „Iš traumų tik lūžius, pamenu, praktiškai mokėmės, bet irgi nedaug. Buvo taip, kad buvo viena paskaita ir reikėjo patiems išmokyti“; „Prisimenu, traumas parodė paskutinę paskaitą tik. Kaip lentos guldyti stuburo sužalotą. Daugiau nieko.“
Automatinio išorinio defibriliatoriaus panaudojimo veiksmai	4	„Manau, kad bandyčiau panaudoti AID, tik nežinau, kaip pavyktų, nes per paskaitą trumpai naudojom“; „Galbūt ir pavyktų, bet nesu užtikrintas, dar nenaudojau“; „Nedrąsiai tikrai, bet galėčiau panaudoti“; „Nepamenu, ar jis šneka, jeigu šneka aparatas, tada – taip. Kitaip neprisiminčiau, ką kur dėti ir ką daryti.“

Teikti pirmąją medicinos pagalbą pasiryžtų ne kiekvienas, todėl buvo įdomu sužinoti, kokie motyvai paskatintų bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentus imtis veiksmų esant kritinei situacijai. Rezultatai atskleidė, kad studentai pirmosios medicinos pagalbos teikimą supranta kaip būsimų sveikatos priežiūros darbuotojų pareigą: „...teikčiau pagalbą <...> tai būtų pareiga kaip mediko, nes jau turiu kažkokias žinias.“ Kai kurie informantai teigė, kad pirmąją medicinos pagalbą teiktų skatinami vidinių motyvų: „...manau <...> vidinių motyvų paskatinta ryžčiausi teikti pagalbą. Jeigu turi jau tas žinias, tai reikėtų jas ir panaudoti tikslingai“, bei jausdami spaudimą iš aplinkinių: „...teikčiau pagalbą, nes jausčiau spaudimą iš aplinkinių“ (5 lentelė).

5 lentelė. Motyvai, skatinantys bendrosios praktikos slaugos studijų studentus teikti pirmąją medicinos pagalbą

Kategorija	N	Patvirtinantys teiginiai
Profesinė paskata	8	„Teikčiau pagalbą, <...> tai būtų pareiga kaip mediko, nes jau turiu kažkokias žinias“; „Aš juk būsimą slaugytoja, tai mano profesinė pareiga, net neabejočiau“; „Aišku, kad pirmą pagalbą teikčiau, juk todėl ir studijuju čia“; „Manau, mano, kaip medicinos studento, pagrindinė pareiga suteikti pagalbą.“
Vidiniai veiksniai	7	„Manau, <...> vidinių motyvų paskatinta ryžčiausi teikti pagalbą. Jeigu turi jau tas žinias, tai reikėtų jas ir panaudoti tikslingai“; „Manau, noras išgelbėti gyvybę“; „Noras padėti ir padaryti gero žmogui, įvykus nelaimei“; „Noras padėti žmogui“; „...kai kažkam padedi, labai gerai jautiesi.“
Aplinkos paskatintas	2	„Teikčiau pagalbą, nes jausčiau spaudimą iš aplinkinių“; „Tai ką daryti, aišku, teikčiau, pvz., ypač, jei žino, kad studijuojau slaugą, tai visi į tave žiūrėtų ir lauktų.“

Aiškinantis studentų patirtis, ką jie jautė pirmą kartą teikdami pirmąją medicinos pagalbą, tyrimas parodė, kad informantai patyrė įvairių reakcijų. Įvykus ekstremaliai situacijai, kai kurie studentai jautė baimę: „...bijojau atsakomybės ir įstatymų“, kai kuriems trūko ryžto: „...nesiryžau pirmas prie jo prieiti ir pradėti teikti pagalbą“ ir žinių: „Esu stebėjęs, pirmą praktikos dieną, pacientei stojo širdis, buvau pasimetęs, ką tokiu atveju daryti.“ Tačiau tyrimas atskleidė, kad teikdami pirmąją pagalbą kai kurie studentai savo įgūdžiais pasitiki. Vienas studentas pasidalijo savo patirtimi, kad įvykus ekstremaliai situacijai net nebuvo laiko apmąstymams, tiesiog reikėjo veikti: „Teikiau pagalbą negalvodamas, dariau, kad tik išgelbėti mažametį vaiką. Vaikui įgėlus širšei ir pradėjus tinti, pats suleidau turėtus medikamentus. Viskas baigėsi gerai. Ir tik vėliau susimąsčiau, kad suleidau vaistus be licencijos ir be gydytojo leidimo. Kiek vėliau teko domėtis, teismas tai pripažintų kaip pagalbos teikimą“ (6 lentelė).

6 lentelė. Bendrosios praktikos slaugos studijų studentų pojūčiai teikiant pirmąją medicinos pagalbą

Kategorija	N	Patvirtinantys teiginiai
Baimė	5	„Yra tekę teikti keliose situacijose. <...> Pirmu atveju buvo baisu blogiau padaryti kažką dar, nes teikiau pagalbą pirmą kartą, iš pradžių išsigandau, pamiršau viską, ką reikėtų daryti, bet po to kažkaip visa informacija grįžo nusiraminus. Po to jau viskas pavyko“; „Bijojau atsakomybės ir įstatymų. <...> Teikiau pagalbą negalvodamas, dariau, kad tik išgelbėti mažametį vaiką. Vaikui įgėlus širšei ir pradėjus tinti, pats suleidau turėtus medikamentus. Viskas baigėsi gerai. Ir tik vėliau susimąsčiau, kad suleidau vaistus be licencijos ir be gydytojo leidimo. Kiek vėliau teko domėtis, teismas tai pripažintų kaip pagalbos teikimą.“
Ryžto trūkumas	3	„Pirmiausia buvo pasimetimas. Nesupratau, kad žmogui blogai. Supratęs, kad nualpo, tada jau bandžiau kojas kelti, vandens duoti ir kviečiau slaugytoją, buvusią šalia“; Kai pamačiau nukritusį žmogų, nesiryžau pirmas prie jo prieiti ir pradėti teikti pagalbą.“
Pasitikėjimas savo įgūdžiais	2	„Yra tekę teikti traumas atveju. Buvo rankos durtinė žaizda, dūris į delną. <...> Buvau viena, žinojau, ką daryti, teikiau pagalbą daug negalvodama“; „Pradžioje pasimesdavau, bet aplink būdavo kiti žmonės – seselės, specialistai, jie duodavo pasitikėjimo ir pamokydavo, kaip reikia elgtis“; „Pirmą kartą matant tokias situacijas juk visi pasimetame, bet kuo daugiau su tuo susiduri, tuo geriau moki su tuo susidoroti. Šiuo metu jau esu pasitikinti savimi tokioje situacijoje <...>.“
Žinių trūkumas	1	„<...> esu stebėjęs, pirmą praktikos dieną, pacientei stojo širdis, buvau pasimetęs, ką tokiu atveju daryti.“

Būsimų bendrosios praktikos slaugytojų buvo klausiama, kaip jie patys įsivertina savo pirmosios medicinos pagalbos žinias po mokymo proceso. Tyrimas atskleidė, kad studentai savo žinias įsivertina skirtingai. Vieni teigia, kad „...vidutiniškai. Neteko teikti rimtos pirmosios pagalbos, todėl sunku save vertinti. Teikiant pagalbą nualpusiam buvo pasimetimas, todėl tikrai vidutiniškai“, kiti sako, kad savo žinias vertina gerai: „Gal kažko ir trūksta, bet savo žinias, ypač dabar, vertinu gerai“, ir tik vienas informantas savo žinias įsivertino labai gerai: „Manyčiau, kad labai gerai, ypač baigus studijas, jaučiuosi saugiai ir tikrai manau suteikiant pirmą pagalbą išgelbėčiau žmogų“ (7 lentelė).

7 lentelė. Bendrosios praktikos slaugos studijų studentų savo žinių apie pirmosios medicinos pagalbos teikimą įsivertinimas

Kategorija	N	Patvirtinantys teiginiai
Vidutiniškai	5	„Aš sakčiau vidutiniškai. Neteko teikti rimtos pirmosios pagalbos, todėl sunku save vertinti. Teikiant pagalbą nualpusiam buvo pasimetimas, todėl tikrai vidutiniškai“; „Neteko tiek daug susidurti su tuo realiai, sunku įvertinti, ar tikrai gerai moku, bet manyčiau, kad vidutiniškai tai tikrai žinau“; Nu, manau, vidutiniškai, nes realios situacijos neturėjau, bet per egzaminų tai atlikau reikiamus veiksmus“; „Vidutiniškai vertinčiau. Teoriškai žinau daug, bet realiai išsigąsčiau imtis veiksmų“; „Vidutiniškai, nes realioje praktikoje nesugebėčiau greitai reaguoti.“
Gerai	4	„<...> kad galėčiau pasirinkti labai gerai, reikėtų daugiau žinių apie traumas, todėl save vertinu gerai“; „Nežinočiau, ką daryti, kai išvirtę žarnos, bet visa kita kaip ir žinočiau, manau, kad save vertinčiau gerai“; „Gal kažko ir trūksta, bet savo žinias, ypač dabar, vertinu gerai.“
Labai gerai	1	„Manyčiau, kad labai gerai, ypač baigus studijas, jaučiuosi saugiai ir tikrai manau suteikiant pirmą pagalbą išgelbėčiau žmogų.“

Išvados

1. Tyrimas atskleidė, kad bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentams pirminiai šaltiniai apie pirmosios medicinos pagalbos teikimą buvo pirmosios medicinos pagalbos kursai vairuotojams, paskaitos švietimo įstaigoje ir visuomenei skirti mokymai.
2. Pirmosios medicinos pagalbos per mokymosi procesą studentai mokėsi, kaip reikia atlikti pradinį vaiko ir suaugusiojo gaivinimą, veiksmus užspringimo, traumų, ūmių būklių atvejais ir automatinio išorinio defibriliatoriaus panaudojimą. Tyrimo duomenimis bendrosios praktikos slaugytojams per praktinius užsiėmimus labiausiai susiformavo suaugusiųjų pradinio gaivinimo įgūdžiai ir veiksmai užspringimo atveju. Tačiau studentai teigia, kad jiems mažiausiai susiformavo įgūdžiai pagalbos teikimo traumų ir ūmių būklių atvejais. Informantų teigimu, per mokymosi procesą jiems pritrūko teorinių ir praktinių žinių kūdikio ir vaiko pradinio gaivinimo bei kraujavimo stabdymo atvejais.
3. Tyrimo duomenimis bendrosios praktikos slaugos studentus teikti pirmąją pagalbą labiausiai motyvuoja profesinė paskata ir vidiniai veiksniai. Informantų teigimu, teikiant pirmąją medicinos pagalbą, juos lydi baimės pojūtis bei ryžto trūkumas.
4. Savo žinias po pirmosios medicinos pagalbos studijų dalyko mokymo proceso bendrosios praktikos slaugytojai įsivertina vidutiniškai. Tik pavieniai studentai savo žinias įsivertina gerai arba labai gerai.

Literatūra

1. Ahmad A., Akhter N., Mandal R. K., Areeshi M. Y., Lohani M., Irshad M., Alwadaani M., Haque Sh. (2018). Knowledge of basic life support among the students of Jazan University, Saudi Arabia: Is it adequate to save a life? Alexandria Journal of Medicine, 54(4), 555–559.

- https://www.researchgate.net/publication/326036046_Knowledge_of_basic_life_support_among_the_students_of_Jazan_University_Saudi_Arabia_Is_it_adequate_to_save_a_life doi: 10.1016/j.ajme.2018.04.001.
2. Alghamdi Y. A., Alghamdi T. A., Alghamdi F. S., Alghamdi A. H. (2021). Awareness and attitude about basic life support among medical school students in Jeddah University. A cross-sectional study. *J Family Med Prim Care*, 10(7), 2684–2691.
 3. https://journals.lww.com/jfmpc/Fulltext/2021/10070/Awareness_and_attitude_about_basic_life_support.40.aspx doi: 10.4103/jfmpc.jfmpc_2557_20.
 4. Alhakamy N. A., Zamzami A. M., Bukhari F. A., Bukhari F. A., Almash O. A., Madkhali M. A., Manni A. A., Alrezqi M. A. (2020). Knowledge and attitude about basic life support and emergency medical services among pharmacy students at King Abdulaziz University, Jeddah, Saudi Arabia. *Saudi Journal of Emergency Medicine*, 1(2), 070–074.
 5. <https://doi.org/10.24911/SJEMED.72-1582051345>.
 6. Bakke H. K., Steinvik, T., Angell, J., Wisborg, T. A. (2017). A nationwide survey of first aid training and encounters in Norway. *BMC emergency medicine*, 17(6), 1–7. https://www.researchgate.net/publication/314087219_A_nationwide_survey_of_first_aid_training_and_encounters_in_Norway doi: 10.1186/s12873-017-0116-7.
 7. Chandrachood M. V., Acharya Sh. (2019). A study to assess the effectiveness of training on first aid among students of industrial training institute in tribal area of Thane district, Maharashtra. *International Journal of Community Medicine and Public Health*. Chandra chood M. V. et al. *Int J Community Med Public Health*, 6(4), 1573–1577. <http://www.ijcmph.com>.
 8. doi: <http://dx.doi.org/10.18203/2394-6040.ijcmph20191386>.
 9. Edward C., Tan T. H., Hekkert K. D., Van Vugt A. B., Biert J. (2010). First Aid and Basic Life Support: A Questionnaire Survey of Medical Schools in the Netherlands. *Teaching and Learning in Medicine*, 22(2), 112–115. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20614376/>doi: 10.1080/10401331003656538.
 10. Mehreen S., Mathur E., Jat J., Pathak A. (2021). Prevention and first aid among students in Ujjain, India. *Indian Pediatr*, 58(6), 532–536. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34176794/>PMID: 34176794
 11. Olasveengen Th. M., Semeraro F., Ristagno G., Castren M., Handley A., Kuzovlev A., Monsieurs K. G., Raffay V., Smyth M., Soar J., Svavarsdottir H., Perkins G. D. (2021). European Resuscitation Council Guidelines 2021: Basic Life Support, 161(4), 98–114. [https://www.resuscitationjournal.com/article/S0300-9572\(21\)00062-9/fulltext](https://www.resuscitationjournal.com/article/S0300-9572(21)00062-9/fulltext) doi: <https://doi.org/10.1016/j.resuscitation.2021.02.009>.
 12. Saquib A. Sh., Al-Harthi H. M., Khoshhal A. A., Shafer A. A., Al-Shammari A. B., Khan A. A., Al-Qahtani T. A., Khalid I. (2019). Knowledge and Attitude about Basic Life Support and Emergency Medical Services amongst Healthcare Interns in University Hospitals: A Cross-Sectional Study, Mar 3;2019:9342892. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30941220/> doi: 10.1155/2019/9342892.
 13. Vaitkaitis D., Pranskūnas A. Pirmoji medicinos pagalba. Kaunas, 2017.
 14. World Health Organization, 2020. World health statistics 2020. Monitoring health for the SDHs. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332070/9789240005105-eng.pdf>.